

Volksverlakkerij en zelfbedrog

Voor Friesland is de kop van Noord-Holland letterlijk en figuurlijk een vergezicht.

De gedachte van een Groot-Friesland is bepaald niet met gejuich ontvangen. Een kwart eeuw geleden kwam er ook al niets van, toen de klein-imperialistische trekjes van Groningen Friezen de Afsluitdijk over dreven.

WJO JUOSTRA
FOTO AEROVISIO/RONALD ABELSKAMP

An de reacties te oordelen leek het alsof Douwe Jan Elzinga vorige week zaterdag in de Leeuwarder Courant had voorgesteld om Noord- en Zuid-Korea weer samen te voegen, in plaats van Friesland en de Kop van Noord-Holland. Niets wilden de heren bestuurders weten van het plan van de Groninger staatsrechtgeleerde om het Noorden in twee provincies te splitsen - Groot-Friesland en Groningen-Drenthe. Zelfs het einde van de Friese cultuur werd al voorspeld, nota bene vanuit de Noord-oostpolder. Een tegenplan voor een gemilitariseerde zone langs de Afsluitdijk ontbrak er nog maar aan. Nee, de bestuurlijke status quo in het Noorden moet, hoe kwetsbaar ook, vooral gehandhaafd blijven. Bestuurlijke behoudzucht troef. Niemand durft kennelijk over zijn eigen schaduw heen te stappen. Terwijl het toch niet voor het eerst is dat het idee van een naar het

Westen gericht Friesland op tafel komt. Nog geen kwart eeuw geleden, in de herfst van 1987, was het voor het laatst. CDA-gedeputeerde Douwe van der Til verklaarde toen in een interview in deze krant: „De gedachte waar ik tegenwoordig wel eens mee speel is om de Afsluitdijk over te steken en onze banden met Noord-Holland wat te verstevigen. Noord-Holland is een gebied waar de landbouw belangrijk is, waar tuinbouw is, waar ze met soortgelijke problemen kampen. Friesland en Noord-Holland hebben gemeenschappelijke belangen.”

Flirt

Aanleiding voor de flirt van de Friese gedeputeerde met Noord-Holland was het 'vreemd gaan' van Groningen. Koud had het Besturen Overleg Noord (BON) een fraai staaltje van eensegzindheid aan de dag gelegd, namelijk het tweede kabinet Lubbers op het hart drukken dat Friesland, Groningen en Drenthe hun rechtmatige plek moesten krijgen in de Vier-

de Nota Ruimtelijke Ordening, of Groningen presenteerde met nog meer enthousiasme een rapport van het Economisch Technologisch Instituut. Daarin waren hoofdrollen weggelegd voor Groningen, Hoogezand, Assen en Drachten, maar werden Leeuwarden en Emmen buiten beschouwing gelaten.

In de Friese hoofdstad waren de rapen gaar. In een hoofdartikel in deze krant schreef Jacob Noordmans: „Meer contact en samenspel met Noord-Holland ligt om allerlei redenen van economische, geografische en historische aard veel meer voor de hand dan het moeizame gewurm met de noord-oostelijke uitloek van het land. Friesland ligt met het gezicht naar het Westen. Het gedoe met Groningen en Drenthe is krampachtig en onnatuurlijk”. Noordmans vond dat de Bestuurscommissie Noorden des Lands moest worden opgeheven. Het voerde alleen maar folkloristische dansen op en werd door Groningen slechts gebruikt „als dekmantel voor zijn eigen klein-imperia-

listische doeleinden”, terwijl Friesland keer op keer werd gedwongen de eigen belangen te verwaarlozen en de eigen taal en cultuur te verloochenen.

„Het Noorden is noch bestuurlijk, noch beleidsmatig, noch geografisch, noch sociaal-economisch, noch historisch een eenheid en zal ook nooit een eenheid worden. Het Noorden bestaat eenvoudig niet. De rest is volksverlakkerij, zelfbedrog en verspillen van tijd, geld en moeite”, zo besloot de commentator. De beide Korea's hebben vriendelijker uitwisselingen gekend. Het Herenakkoord - hoger beroepsdruis naar Friesland, cultuur naar Groningen - volgde in 1989 en sinds de jaren negentig zijn de Fries-Groningse betrekkingen, zij het met ups and downs, genormaliseerd. De samenwerking tussen Friesland, Groningen en Drenthe laat tegenwoordig weinig te wensen over en daar moest het ook maar mooi blijven. De analyse van Elzinga dat het opgaan in een noordelijk landsdeel 'een hoog dood-

paard gehalte' kent wordt dan ook breed gedeeld.

Randstad

Waar in het Noorden de ogen voor worden gesloten is Elzinga's oplossing van twee provincies van elk een miljoen of meer inwoners. Zijn premisse is dat er een of twee machtige, stedelijke Randstadprovincies komen, waarbij perifere gewesten als Friesland, Groningen en Drenthe in het niet dreigen te verdwijnen. Besprekingen tussen Noord-Holland, Flevoland en Utrecht daarover zijn al begonnen. Volgens het regeerakkoord moet ook Zuid-Holland erbij worden betrokken, maar vooralsnog wordt uitgegaan van een noord- en een zuidvleugel. Die analyse komt niet uit een studeerkamer of vanachter een teken-tafel in het Groningse, nee, Elzinga - eerder naamgever van de staatscommissie voor dualisme en lokale democratie - neemt deel aan de besprekingen die over een herschikking van de provincies op het

'De burger heeft recht op nabij bestuur'

sportprovincie en wordt er veel geld in de sector verdiend. Maar de relatie tussen de waddenvaart en de IJsselmeervaart is niet de centrale as. De centrale as is het varen op de Friese meren.” Complicerend in Elzinga's betoog zijn volgens Herweijer verder de aannamen over 'Groot-Friesland' en de splitsing van Noord-Holland. „De identiteit en cultuur van Friesland zijn sterk verbonden met de taal, die niet tot zeer weinig wordt gesproken op Texel, Wieringen en in Alkmaar of Lelystad. Dat is een barrière. Een tweede barrière is dat splitsingsproces moeilijk van onderaf te regelen zijn, dus door Provinciale Staten van Noord-Holland, Flevoland en Overijssel (NOP). Bovendien vraagt een splitsing een zeer krachtig optreden van de minister en die zit nu in een minderheidspositie.” Nog een tegenargument is het ontbreken van economische relaties tussen Friesland en de kop van Noord-Holland. Volgens Jouke van Dijk, hoogleraar regionale arbeidsmarktanalyse aan de Rijksuniversiteit Groningen, heeft het pendelen over de Afsluitdijk nauwelijks economische betekenis. „Er gebeurt economisch niet veel. Veel kwaad kan het ook niet, maar het plan-Elzinga zal Friesland in economisch opzicht niet versterken. Vanuit economisch perspectief geloof ik meer in een noordelijk landsdeel, maar de Friezen willen zich nu vooral niet door Groningen laten regeren.”

zijn misschien fifty-fifty en besprekingen daarover moet je niet willen belasten met een discussie over het afstaan van het landelijk gebied in Noord-Holland en Flevoland. Verder is de verwantschap tussen Friesland en West-Friesland een creatieve gedachte van Elzinga, maar die is er gewoon niet. En Alkmaar zal zich uit economisch oogpunt met hand en tand verzetten tegen de ontkoppeling van de agglomeratie Amsterdam.

Schaal

Daarmee zijn we terug bij de opvatting van Noordmans van een kwart eeuw geleden. Trekken aan een dood paard is het, zo'n noordelijk landsdeel. Maar wat dan wel als niets doen straks geen optie blijkt te zijn omdat Den Haag toe wil naar schaalvergroting? De FNP vrees dat dat opheffing van Fryslân als zelfstandige bestuursentiteit de komende jaren dreigt. Een duoprovincie Groningen-vorst tot fusie komt voor een landsdelige provincie Noord-Nederland. Als de wil eris, zijn er niet zo veel veren op de weg voor het samengaan van Groningen en Drenthe. Er moet wat onderhandeld worden over de provinciale hoofdstad, de oriëntatie van Mearpel op Zwolle, de betekenis van de ecologische hoofdstructuur - groot in Drenthe, klein in Groningen -, maar het dossier is niet onoplosbaar”, aldus Herweijer. De Zeeuw-„Er is voldoende verwervenheid tussen Groningen en Drenthe. En laat Friesland nu gewoon Fryslân. Daar kom je toch niet tussen. Kansloos! En dat is maar goed ook, gezien de specifieke eigenheid van de provincie.”

'Herschikking van provincies loopt meest spaak'